

ORMAN NEDİR? TANIMLAR FARKLI SONUÇLAR DOĞURUR TÜRKİYE ÖRNEĞİ

H. Gyde LUND¹

Çeviren: Bekir KAYACAN²

¹⁾ Consultant, Forest Information Services, 6238 Settlers
Trail Place, Gainesville, VA 20155, USA.
email: gyde@comcast.net

²⁾ Düzce Ü. Orman Fak. Orman Ekonomisi
ileti: bekir kayacan@gmail.com

Özet:

Orman alanına ilişkin tahminler çeşitli kaynaklarda değişik tanımlara göre farklılık arzeder. Ormanın nasıl tanımlandığı ormansızlaşma, tekrar ormanlaştırma ve ormanlaştırmanın nasıl yorumlanabileceğini de etkileyebilir. İşte bu makale, Türkiye’de orman sahalarına ilişkin tahminlerin FAO’dan farklılıklarını ve ormanın farklı tanımlarının ormansızlaşma, tekrar ormanlaştırma ve ormanlaştırma açısından nasıl yorumlanabileceğini örneklendirmektedir. Ardından, daha açık tanımlar geliştirmeye yönelik bazı öneriler ortaya koyuyorum.

Keywords: Orman, ormansızlaşma, tekrar (yeniden) ormanlaştırma, ormanlaştırma, Türkiye.

Abstract

Estimates of forest area vary according to source and definition. How forest is defined can influence how deforestation, reforestation and afforestation can be interpreted. This paper, for example, illustrates some of the difference for estimates of forest land in Turkey and the Food and Agriculture Organization (FAO) of the United Nations and how different definitions of forest may be interpreted for deforestation, reforestation, and afforestation. Lastly I provide some suggestions for developing clearer definitions.

Keywords: Forest, deforestation, reforestation, afforestation, Turkey.

Giriş

Bir itiraf: Türkiye veya ormanları hakkında hiç bir şey bilmiyorum. Fakat özellikle “orman” ve “orman alanı” hakkında olmak üzere terminoloji ve tanımlar konusunda belli bir bilgiye sahibim. Buradaki gözlemlerim ve yorumlarım, internette bulabildiklerinden başka bir girdisi olmayan ve meseleye dışarıdan bakan birisine aittir. Bu gözlem ve yorumlar, herhangi bir okuyucunun ortaya koyabileceği fikirlerdir. Alıntı yaptığım tanımlar kaynak belgelerden kelimesi kelimesine alınmıştır. Tanımları da, yazarının yazmak istediği ya da yazması gerektiği şekliyle değil, nasılsa öyle yorumladım. Örnek olarak Türkiye’yi almamın tek sebebi Avrasya Terim Dergisi’nin bir Türk dergisi olması ve bu durumun da bana uygun görünmüş olmasıdır. Başka herhangi bir ülkeyi de ele alabilirdim ve gözlemler de aynı şekilde olurdu. Her neyse, dikkatimi çeken hususlar ve görüşlerim şöyledir:

Mevcut Durum

Orman Genel Müdürlüğü’ne göre (GDF 2009) 2004 itibarıyla Türkiye’nin orman alanı 21 188 746 hektardır, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ise Türkiye’nin orman alanını 11 334 000 hektar olarak belirtmektedir (FAO 2010b). Acaba Türkiye 6 yıl içinde orman alanının neredeyse yarısını mı kaybetmiştir? Hayır, ama her iki istatistik için de aynı veriler ve kaynaklar kullanılmıştır. O halde bu farklılık niye? Bu farklılık, değişik “orman” tanımlarının kullanımındandır (Şekil 1).

Dahası, “orman”ın nasıl tanımlandığı “ormanlaştırma” (önceden orman bulunyana yerde orman oluşturma), “tekrar ormanlaştırma” (önceleri ormanın bulunduğu yerlerde bir ormanın tekrar kurulması) ve “ormansızlaşma” (ormanın ortadan kalkması) gibi bazı kelimeleri de etkileyebilecektir.

İlginçtir ki ormanın ne olduğuna yönelik çok sayıda tanım bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Anlaşması (UNFCCC)

Sekreterliği’nin Bilimsel ve Teknolojik Danışma Yardımcı Organı (SBSTA) ve Uluslararası Ormancılık Araştırma Kuruluşları Birliği (IUFRO) vasıtasıyla 1998’te yaptıkları talep üzerine, “orman” ve ilişkili terimleri tanımlamaya yardımcı olmaları istenenler arasında ben de yer aldım. O tarihten beri sözlüklerden, lügatçelerden, uluslararası kuruluşlardan, ulusal kurumlardan ve yerel bölgelerden (vilayet, eyalet, il, şehir vb.) çok çeşitli “orman” ya da “orman alanı” tanımları toplamaktayım. Şu ana kadar ise 1600 kadar tanım bulmuş durumdayım. Bu tanımlar kabaca dört sınıfta toplanabilir: İdari, arazi örtüsü, arazi kullanımı ve potansiyel arazi kabiliyeti (Tablo 1).

Yine aynı araştırmada yaklaşık 240 farklı ağaç tanımına ulaştım (Lund 2013). Genellikle “ağaç” denilince tek gövdeli çok yıllık odunsu bitki anlaşılıyorsa da bazı ulusal tanımlar da bulunmaktadır: Palmiye, bambu, çalı, asma, sürüncü bitki, kütük, kamyş, tırmanıcı bitki, baltalık sürgünü, orkide ve kök (Lund 2002).

Şekil 1- Efes yolundan bir görüntü. Hangi yerler “orman” olarak sayılıyor?

Tablo 1: Mart 2014 itibarıyla bulunmuş olan yayımlanmış “orman” tanımlarının sayısal özeti

Tanım çeşidi	Kapsam				Toplam
	Genel	Uluslararası	Ulusal	Yerel	
İdari	20	0	103	20	143
Örtü	229	96	514	103	942
Kullanım	62	47	201	110	420
Arazi kabiliyeti (Biom, ekosistem, ekolojik vb.)	23	6	46	17	92
Toplam	334	149	864	250	1597

İdari birim sayılan araziler, çoğunlukla kadastro ölçümleri veya yersel işaretlemelere dayalı haritalarda işaretlidir. Birçok durumda arazi potansiyeli toprak, iklim ve bulunulan yeri, arazi örtüsü var olan vejetasyonu, arazi kullanımını ise araziden nasıl faydalandığını esas almaktadır.

Arazi örtüsü ve arazi kullanımını yanlış olarak sık sık birbirinin yerine kullanılmaktadır. Bir tanımın arazi örtüsüne mi yoksa arazi kullanımına mı dayandığına karar vermek için şu iki soru sorulmalıdır:

1. Arazi ağaçlarla örtülü olduğu halde ormandan başka bir şekilde adlandırılabilir mi? Palmiye ağaçlandırmaları veya meyve bahçeleri buna bir örnek teşkil edebilir. Şayet cevap evet ise, tanım arazi kullanımına dayalı demektir. Cevap hayır ise, tanım arazi örtüsünü esas alıyordur.

2. Arazi tamamen ağaçsız olduğu halde yine de orman olarak adlandırılabilir mi? Buna örnek olarak yeni traşlama kesim sahası ve belki çayır verilebilir. Eğer cevap evet ise, tanım arazi kullanımına dayalı demektir. Eğer cevap hayır ise, tanım arazi örtüsünü esas alıyor demektir.

Türkiye'nin Orman Tanımları

Yaptığım sınırlı literature araştırması oradan anlayabildiğim kadarıyla, Türkiye'deki orman tanımları arazi örtüsünden arazi kullanımına ve oradan da idari birime doğru şekil değiştirmiştir.

İlk Orman Kanunu'nda (1937), "*kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman basılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleriyle beraber*" orman olarak tanımlanmıştır (Güneş ve Coşkun 2008). Bu, arazi örtüsünü esas alan oldukça yalın bir tanımdır. Fakat tutarlı tanımlama için gereken ayrıntılar eksiktir. Mesela, dikkate alınacak en küçük alan ne kadardır, kapalılık ne kadar olmalıdır ve ağaç olarak ne kabul edilecektir? Zaman içerisinde bu tanım daha özellikli hâl almıştır.

Türkiye'nin resmi belgelerine göre bir orman ekosistemi, belli bir yerde çevrenin tüm cansız fiziksel faktörleri (abiyotik faktörleri) ile, asli unsuru orman ağacı olan bitkiler, hayvanlar ve mikro organizmaların (biyotik faktörlerin) bütününden müteşekkil doğal bir birimdir. Kapalılık itibarıyla ormanlar iki ana gruba ayrılır. Kapalılığı %11-100 arası olan ormanlar verimli orman olarak tanımlanır ve bu ormanlar ülke orman alanının yaklaşık %50'sine tekabül eder; geri kalan yaklaşık %50 ise %1-10 arası kapalılığa sahip olan ve

bozuk¹ orman olarak adlandırılan yerlerdir. (GDF 2009). Ağaç, en az 8 metre ve üzeri boya sahip, tepe çatısı ve odunsu gövdesi olan herhangi bir yaş ve çaptaki bitki olarak tanımlanmıştır (Kaynak: Ersin Yılmaz yilmazersin@hotmail.com ile yapılan kişisel iletişime dayalı olarak Türkiye'nin 6831 sayılı Orman Kanunu).

Fakat Türkiye'de ağaçlık olan her yer orman olarak sınıflandırılmamaktadır. Orman tanımından istisnalar şunlardır: *Sazlıklar; step nebatlarıyla örtülü yerler; her çeşit dikenlikler; parklar; şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler; sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevelerinin bulunduğu yerler; orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halinde ki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler; orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler; ... funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler² (GDF 1956). Bu istisnalar orman tanımını arazi kullanım esasına dayandırmaktadır.*

2004 yılına ait 21 188 746 hektarlık tahmin işte bu tanıma esas almıştır; bu orman miktarınının 10 621 221 hektarlık kısmı %10 ve üzeri kapalılığa sahip normal veya verimli ormanlar, 10 567 526 hektarlık kısmı ise %10'un altında kapalılığı olan bozuk ormanlardan müteşekkildir. Verimli orman rakamı FAO'nun verilerine oldukça yakındır.

FAO'nun Tanımı

FAO'nun 2010'da Türkiye orman alanine ilişkin 11 334 000 hektarlık tahmini şu tanıma dayanmaktadır: *5 metreden fazla boya ve yüzde 10'dan fazla tepe kapalılığına sahip olan ya da tabii sabaasında bu eşik değerlere ulaşabilecek olan ağaçların bulunduğu 0.5 hektarı aşkın arazi. Baskın olarak tarımsal ve kentsel arazi kullanımı altındaki arazi bunun dışındadır.* FAO (2010) bu tanıma aşağıdaki açıklayıcı notları eklemiştir: *1. Orman, hem ağaçların varlığı hem de diğer baskın arazi kullanımlarının*

¹ Burada bozuktan kasıt, insan etkisine veya doğal sebeplere bağlı verimlilik kaybıdır. Bu demektir ki bir bozuk orman arazisi geçmiş bir dönemde arazinin en az %10'unu örten ağaçları barındırabiliyordu. Fakat bu yerlerin önemli bir kısmının hiç bir zaman çok sayıda ağaç içermemiş olabileceğini düşünüyorum; dolayısıyla bozuk orman yerine belki "açık" orman terimi daha uygun olabilir. Bozulma her iki kategoride de gerçekleşebilir.

² Çevirenin notu: 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. Maddesinde orman sayılmayan yerler sıralanırken J bendinde "*Funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler*" ifadesi yer alır. Lund, bu ifadenin İngilizce tercümesi olarak "*The places not including shrub or woody areas and places not having protection character*" ifadesini alıntılamış. Ancak söz konusu bendin İngilizce'ye yapılan bu tercümesi yanlış ve hatta anlamsız görünmektedir (Bekir KAYACAN, çeviren).

bulunmayışı ile tespit edilir. Ağaçlar tabii sahalarında en az 5 metre boya ulaşabilmelidir.

2. Yüzde 10'luk tepe kapalılığına ve 5 metrelik ağaç boyuna henüz ulaşmamış fakat ulaşması beklenen genç ağaçların bulunduğu yerler dâhildir.

3. Orman yolları, yangın emniyet şeritleri ve diğer küçük açıklıklar; milli parklardaki, doğa rezervlerindeki ve çok özel çevresel, bilimsel, kültürel ve manevi yönü olan korunan alanlardaki ormanlar dâhildir.

4. 0,5 hektardan fazla alanı ve 20 metreden fazla genişliğolan rüzgâr perdeleri, rüzgâr koruma şeritleri ve ağaç koridorları dâhildir.

5. Yüzde 10 kapalılığa ve 5 metrelik ağaç boyuna sahip olan veya olması beklenen ağaçların tekrar yetiştiği terk edilmiş dönüşümlü tarım arazileri dâhildir.

6. Karasal yer olarak sayılsın ya da sayılmasın, gel-git bölgelerindeki mangrov yerleri dâhildir.

7. Kauçuk ağacı, mantar meşesi ve Noel ağacı dikim sahaları dâhildir.

8. Arazi kullanımı, boy ve kapalılık ölçütlerini sağlamak kaydıyla bambu ve palmiye sahaları dâhildir.

9. Meyve ağacı dikim sahalarındaki, yağ palmiyesi dikim sahalarındaki ve tarım ürünlerinin ağaçların altında yetiştirildiği tarımsal ormanlık üretim sistemlerindeki açıklıklar hariçtir. Not: Orman idare müddetinin sadece ilk yıllarında tarım ürünleri yetiştirilen "Taungya" gibi bazı tarımsal ormanlık sistemleri orman olarak sınıflandırılmalıdır.

Analiz

Orman alanı nitelendirmesinde kullanılan eşik değerler ve tanımlar bakımından Türkiye'nin farklı olduğu açıktır (Tablo 2).

Tablo 2- Orman tanımı eşik değerleri

Nitelik	OGM	FAO
Çeşit	Arazi örtüsü/kullanımı	Arazi kullanımı
Minimum alan	Belirlenmemiş ³	0,5 hektar ve üzeri
Minimum ağaç boyu	8 metre ve üzeri ⁴	0,5 hektar ve üzeri
Kapalılık	%1 ve üzeri ⁵	%10 ve üzeri
Şerit genişliği	Belirlenmemiş	20 metre ve üzeri

³ Büyüklüğü 3 hektara kadar olan açıklık özel sahipli araziler orman sınırları dışındadır (Yalçın 2012). Alan eşik değeri, özel mülkiyetteki arazilerin orman sayılıp sayılmaması noktasında en belirleyici eşik değerdir (Ok and Kayacan 2005).

⁴ Bu eşik değer esas itibarıyla kanunda değil daha alt seviyedeki mevzuatta (yönetmelik vb.) belirtilmiştir. MFWA (2013)'e göre bu eşik değer halen beş metredir.

⁵ Bu eşik değer esas itibarıyla kanunda değil daha alt seviyedeki mevzuatta (yönetmelik vb.) belirtilmiştir. MFWA (2013) kapalılık oranının halen %10 olduğunu göstermektedir. Şayet durum böyleyse, kapalılığı %10'un altındaki araziler (yani bozuk orman alanları) artık orman sayılmamaktadır.

FAO'nun minimum alan değerinin OGM'nin esas aldığı değerden daha az olmasına bağlı olarak, diğer ölçütlere uymak şartıyla FAO'ya göre Türkiye'de daha fazla özel orman alanı tespit edilmesi imkân dâhilinde görünmektedir. Aynı şey minimum ağaç boyu için de söylenebilir. Ancak FAO'nun yüzde onluk orman kapalılık eşik değeri OGM'ninkinden daha sınırlayıcıdır, yani OGM FAO'ya göre daha fazla araziye orman olarak sınıflandırılabilir. OGM FAO'nun Küresel Orman Kaynakları Değerlendirmesi'ne veri sağlarken, Türkiye'nin toplam orman alanından "bozuk orman alanı"nı çıkararak FAO'nun eşik değerleri itibarıyla orman alanı tahminlerini düşürmek zorunda kalmıştır; orman tahminler arasındaki fark da bu yüzdendir.

Diğer konular

Bir tanımı alıntılarken terminolojiyi iyi anladığınızdan emin olmalısınız. Örneğin, GDF (2009)'da yer alan "...tüm bitkilerden oluşan doğal bir birim..." ifadesi, sadece doğal ağaç örtüsü olan yerlerin orman sayıldığı kanaatine götürebilir. Dolayısıyla bunu okuyan birisi dikim sahalarının orman kapsamı haricinde tutulduğunu varsayacaktır.

Diğer yandan, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. Maddesi (1987 tarih ve 3373 sayılı Kanun ile değişik) şu hükme sahiptir: Emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır (Knuth 2005). Kanunun son halinde ayrıca yalnız bitki örtüsünün değil arazinin kendisinin de orman sayıldığına işaret edilmektedir. Aslında hem Türkiye hem de FAO sınıflamalarında hem doğal alanlar alanlar hem de dikim sahaları orman alanı tahminlerine dâhil edilmektedir. Ancak ilgili raporları okuyanlar bunu bilemeyeceklerdir⁶.

Yorumlamalar

OGM tanımı ağırlıklı olarak arazi örtüsüne dayalıdır: Yüzde bir ve veya daha fazla ağaç tepe kapalılığına sahip yerler "orman" alanıdır. Durum böyle olduğu takdirde, ormansızlaşma kapalılığın yüzde 1'in altına düşürülmesi, yeniden ormanlaştırma kapalılığın yüzde bir veya üzerine tekrar çıkarılması, ormanlaştırma ise yüzde bir veya daha fazla kapalılığın vücuda getirilmesi olmaktadır. Ağaç örtüsü olan bazı arazileri hariç tuttuğu ve ağaç örtüsü bulunmayan bazı arazileri

⁶ Çevirenin notu: Lund bu noktada, Knuth (2005)'teki eksik tercümeyle ilgili olarak kısmen de olsa yanlış yönlendirilmiş görünüyor. Knuth (2005)'te yer alan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. Maddesi çevirisinde maalesef "tabii olarak-naturally" zarfı eksiktir. Oysa ilgili kanun maddesinde açıkça şu hüküm yer alır: "Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır." (Bekir KAYACAN, çeviren).

de dahil ettiği için FAO'nun orman tanımı arazi kullanımını esas alan bir tanımlamadır. Buna göre ormansızlaşma, ağaçların ortadan kaldırılıp kaldırılmadığına bakılmaksızın, arazi kullanımının ormandan başka bir kullanıma döndürülmesidir. Yeniden ormanlaştırma ise, ağaç örtüsü oluşturulup oluşturulmadığına bakılmaksızın bir arazide ormancılık amaçlı kullanıma eskisi gibi yeniden geçilmesidir. Ormanlaştırma ise daha önce başka kullanımlara konu edilegelen bir arazinin ormancılık amaçlı kullanıma çevrilmesidir.

Yakın bir zamanda, Türkiye'nin orman tanımı hem arazi kullanımı hem de bir idari birim şeklini almıştır. Edmund (2012)'nin belirttiğine göre "6831 sayılı Orman Kanunu'nun 1. Maddesi (1956'da çıkarılışından beri) hep "ORMAN" yasal tanımını yapagelmıştır. Söz konusu Madde "DEVLET ORMANLARI"nın sınırlarını tanımlamamaktadır. Madde ayrıca orman örtüsünün mahiyetini ve sınırlarını da tarif etmektedir. Bu ve önceki yönetmelik hükümlerine paralel olarak, 6831 sayılı kanunun 1. Maddesi'ndeki yasal orman tanımına uyduğu için Orman Kadastro Komisyonları sıklıkla sahipli arazileri devlet ormanı olarak sınıflandırmaktadır. Türk hükümeti Orman Kadastro Komisyonları'na ilgili kanun hükmünü uygularken "orman" kelimesini "devlet ormanı" kelimesi ile eşanlamlı olarak görmesi yönünde talimat vermiştir. Bu durum, ister istemez her türlü orman örtüsünün devlet ormanı olarak sınıflanlandırılmasına yol açmaktadır.⁷"

Buradan, orman arazisinin ormanları devletleştiren 4785 sayılı kanunla teyyid edilmiş olan bir devlet idari birimi olduğu yorumu yapılabilir (Atasoy et al. 2004). Şu halde, Eşya Hukuku bakımından ormanlar "gayri menkul mülk"tür, yeryüzünün belirli bir parçasıdır. Ormanlar aynı zamanda bileşik maldır. Arazi ve bitki örtüsü birlikte ormanı meydana getirir. Bitki örtüsü mütemmim cüz (tamamlayıcı parça) olarak kabul edilir (Ayanoğlu n.d.). Devletleştirilmiş bulunan bu arazilerdeki ağaç örtüsü geçici ya da kesin olarak ortadan kaldırıldığında, acaba bu araziler yine de devlet ormanı olarak kalır mı? Eğer kalıyorsa, o zaman ormansızlaşma arazinin devletten alınması, tekrar ormanlaştırma ise önceden devletçe yönetilen arazilerin yeniden devlet idaresine eklenmesi olacaktır. Ormanlaştırma ise, önceden devlet ormanı bulunmayan yerlerde devlet ormanı meydana getirme olmaktadır.

Tablo 3'te ormanın idari bir birim, arazi örtüsü, arazi kullanımı veya örtü ve kullanımın bir bileşkesi olarak tanımlanmasına bağlı olarak ormansızlaşma,

tekrar ormanlaştırma ve ormanlaştırma kavramları özet olarak yorumlanmıştır.

Yukarıdakiler ışığında açıktır ki yanlış yorumlamalara mahal vermemek için "orman" tanımının dikkatli yapılması şarttır.

Öneriler

"Orman"ın ne demek olduğunu anlamak için açık tanımların gerekli olduğu açıktır. Schoene et al. (2007), ilgili terimlerin seçilmesi ve tanımlanmasında dikkate alınması gereken başlıca husuları şu şekilde sıralamıştır:

- Terimler sarıh olmalı ve gayeye (arazi örtüsü, arazi kullanımı ve arazi yönetimindeki değişimlere ilişkin tahminler ortaya koymaya) hizmet etmelidir;
- Tanımlarla bağlantılı parametreler değerlendirme sırasında ölçülebilir olmalıdır (minimum alan, tepe kapallığı, ağaç boyu, şerit genişliği vs.);
- Tanımlar birlikteliklere ve maliyet-etken değerlendirme ve raporlamaya imkân vermelidir; örneğin FAO, UNFCCC ve diğer oluşumlarca geliştirilmiş olan değerlendirmeler gibi ilgili değerlendirme ve raporlama süreçleriyle uyumlu olmalı veya onları esas almalıdır.

Tablo 4'te farklı esaslara göre "orman" tanımlaması yapabilmek için gerekli bazı temel ölçütler listelenmiştir.

"Orman" teriminin tanımlanış ve kullanılış şekli dikkatli bir değerlendirme gerektirir. Özellikle ormansızlaşma, yeniden ormanlaştırma ve ormanlaştırma bağlamında tanımlar geliştirilirken, tanım ile ne kastedildiğini hem tanımı yapanın hem de başkalarının anlamış olması şarttır. İzleyip raporlanan değişiklikler arazi örtüsüne mi, arazi kullanımına mı yoksa arazi idaresine mi ilişkindir? Söz konusu değişiklikler herhangi bir etkene mi yoksa sadece insan etkisine mi atfedilebilir? Örneğin, ormansızlaşma ağaç örtüsünün ortadan kalkması olarak tanımlandığında, bu durum herhangi bir etkene mi yoksa sadece insan etkisine mi bağlanacaktır?

⁷ Çevirenin notu: Burada Lund, Orman Kadastro Komisyonlarının 10 adet orman belirleme ölçütüne ilişkin bir blog (tartışma) sayfasında görüşlerini ön isimli olarak sunan Edmund (2012)'nin subjektif yorumlarını alıntılı görülmektedir (Bekir KAYACAN, çeviren).
eurascience.com

Tablo 3- Orman veya orman alanı tanımına göre ormansızlaşma, tekrar ormanlaştırma ve ormanlaştırma kavramlarının lafzi yorumları (Lund 1999).

O zaman lafzi olarak	Eğer yasal ya da resmi orman veya orman alanı tanımı			
	İdari bir birim ise	Bir arazi örtüsü ise	Bir arazi kullanımı ise	Arazi örtüsü ve kullanımının bir bileşkesi ise
Ormansızlaşma şu olur:	Araziyi “orman”dan başka bir kategoriye geçirip ilan etme eylemi	Ağaç örtüsünü “orman” için gerekli eşik değerine altına düşürme eylemi	Arazinin kullanımını ormancılık amaçlarından başka bir kullanıma dönüştürme eylemi	Ağaç örtüsünü “orman örtüsü” için gerekli eşik değerine altına indirme ve arazinin kullanımını ormancılıktan başka bir kullanıma dönüştürme eylemi
Yeniden ormanlaştırma şu olur:	Eskiden “orman” olarak listelenen araziye tekrar “orman” olarak ilan etme eylemi	Ağaç örtüsünü, eskiden “orman” için gerekli eşik değerde veya daha fazla miktarda var olduğu yerde yeniden kurma eylemi	Kullanımı yeniden ormancılık amaçlarına çevirme eylemi	Ağaç örtüsünü, eskiden “orman örtüsü” için gerekli eşik değerde veya daha fazla miktarda var olduğu yerde ve arazinin ormancılık amaçları için önceden beri veya halen kullanılmakta olduğu yerde yeniden tesis etme eylemi
Ormanlaştırma şu olur:	Daha önceden (eskiden) “orman” olarak tahsis edilmemiş araziye “orman” olarak ayırıp ilan etme eylemi	Ağaç örtüsünü, daha önceden (eskiden) “orman” için gerekli eşik değerde veya daha fazla miktarda var olmadığı yerde kurma eylemi	Ormancılık amaçlı kullanımı, daha önceden (eskiden) var olmadığı yerde hâkim kılma eylemi	Ağaç örtüsünü, daha önceden (eskiden) “orman örtüsü” için gerekli eşik değerde veya daha fazla miktarda var olmadığı yerde, arazinin ormancılık amaçları için kullanılacağı ve bu tür kullanıma daha önceden (eskiden) tâbi tutulmamış olan yerde kurma eylemi

Kullanımı esas alan tanımlar yapılırken anlaşılır olunmalıdır. Mesela, Türkiye'nin orman alanı istatistikleri bütün arazileri içermekte midir (Devlete ait, kamusal, özel ya da verimli ve verimsiz araziler)? Eşik değerleri kullanırken ise tutarlılık önem arz eder. Örneğin, Türkiye'de ağaç örtüsü eşik değeri %1 mi yoksa %10 mudur? Minimum ağaç boyu 5 metre mi yoksa 10 metre midir? Minimum alan eşik değeri var mıdır, varsa 0,5 hektar mıdır, 3 hektar mıdır, ya da ne kadardır?).

Kullanımı esas alan tanımlar yapılırken anlaşılır olunmalıdır. Mesela, Türkiye'nin orman alanı istatistikleri bütün arazileri içermekte midir (Devlete ait, kamusal, özel ya da verimli ve verimsiz araziler)? Eşik değerleri kullanırken ise tutarlılık önem arz eder. (Örneğin, Türkiye'de ağaç örtüsü eşik değeri %1 mi yoksa %10 mudur? Minimum ağaç boyu 5 metre mi yoksa 10 metre midir? Minimum alan eşik değeri var mıdır, varsa 0,5 hektar mıdır, 3 hektar mıdır, ya da ne kadardır?).

Tablo 4- Çeşitli “orman alanı” sınıflandırma yöntemleri için gerekli temel bilgiler

Yalnız idari birim	Yalnız arazi kullanımı	Yalnız arazi örtüsü	Arazi kullanımı ve örtüsü
Konum ve sınırlar	Konum ve sınırlar	Konum ve sınırlar	Konum ve sınırlar
	+ Arazi sahibinin hedefleri		+ Arazi sahibinin amaçları
		+ Hâli hazırdaki vejetasyon tipi	+ Hedeflenen vejetasyon tipi
		+ Hâli hazırdaki vejetasyon tepe kapallığı	+ Hedeflenen vejetasyon tepe kapallığı
		+ Hâli hazırdaki vejetasyon boyu	+ Hedeflenen vejetasyon boyu

Kullanımı esas alan tanımlar yapılırken anlaşılır olunmalıdır. Mesela, Türkiye'nin orman alanı istatistikleri bütün arazileri içermekte midir (Devlete ait, kamusal, özel ya da verimli ve verimsiz araziler)? Eşik değerleri kullanırken ise tutarlılık önem arz eder. (Örneğin, Türkiye'de ağaç örtüsü eşik değeri %1 mi yoksa %10 mudur? Minimum ağaç boyu 5 metre mi yoksa 10 metre midir? Minimum alan eşik değeri var mıdır, varsa 0,5 hektar mıdır, 3 hektar mıdır, ya da ne kadardır?).

Orman alanı, ormansızlaşma, yeniden ormanlaşma ve ormanlaşma istatistikleri verilirken, bu tahminlere esas teşkil eden tanımların da verilmesi gerekir. Bu tür tahminleri incelerken de tanımların ne olduğu ve nasıl kullanılmasının beklendiği bilinmelidir.

Sonuçlar

Bu makalede Türkiye'yi bir örnek olarak ele almış bulunuyorum, ancak aynı durumlar çoğu ülke için de geçerlidir. Etkin iletişim kabiliyetimiz terim ve tanımlardan aynı şeyin anlanmasına bağlıdır. Bu durum, orman kaynaklarının durumu ve yönetimi gibi duygusal yönden hassas olan konuları ele alırken bilhassa önem arz etmektedir. Özellikle istatistikleri paylaşırken, incelerken ya da karşılaştırırken çatışma ve yanlış anlamaların önüne geçmek için çeşitli orman terimlerinden aynı şeylerin anlaşılması şarttır.

Bilgiyi toplayana ve bilginin kullanım amacına bağlı olarak çok sayıda "orman" tanımı bulunmaktadır. Türkiye'de "orman" arazi örtüsünü, arazi kullanımını veya idari birimi ifade edebilmektedir. Bu ifadelerin her biri ülke orman alanı miktarının farklı tahminlerine götürebilir. Dahası, bu makalede tartışıldığı üzere "orman"ın nasıl tanımlandığı ormansızlaşma, yeniden ormanlaştırma ve ormanlaştırmanın ne olduğunu da etkileyebilir. Orman ve orman arazisi gibi terimlerin ve ilgili istatistiklerin ne manaya geldiğinin anlaşılması, doğal kaynak sorunlarına ilişkin görüş birliğine varmanın mantıksal açıdan ilk adımındır.

Ümit ederim ki bu makale "orman" gibi basit bir teriminin tanımlanması ve kullanılması noktasındaki çetrefillğe ışık tutmuştur.

Teşekkür

Bu makaleyi yazmam için bana davette bulunan Dr. Orhan Sevgi'ye, özenli bir şekilde düzeltmeler, öneriler ve kaynaklar bildiren hakemlere ve makalemi Türkçe'ye çevirme nezaketinde bulunan Dr. Bekir Kayacan'a teşekkürlerimi sunarım.

Kaynaklar (Hepsine 26 Aralık 2013'te erişilmiştir, ayrıca n.d. "tarihsiz" anlamındadır)

Atasoy, M., C. Biyik, O. Demir and F. Karsli, 2004. A sound approach for resolving the forest property problems with digital photogrammetric method. *International Archives of Photogrammetry*. 35; 442-446. <http://www.isprs.org/proceedings/xxxv/congress/comm7/papers/86.pdf>

Ayanoğlu, S., n.d. Legal Basis of Property Rights on Forestlands. University of Istanbul Department of Environmental & Forest Law, Istanbul, Turkey. 18 p. <http://www.cepf-eu.org/vedl/Property%20Rights-turkey.pdf>

Edmund, 2012. Forest Survey Commissions in Turkey are misdirected to classify all forest as State Forest. *Turkish Forest Laws and Property Rights*. <http://turkeyforest.blogspot.com/2012/03/forest-survey-commissions-in-turkey-are.html>

FAO, 2010a. *Terms and Definitions*. Global Forest Resource Assessment. Working Paper 144/E. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome. 27 p. <http://www.fao.org/docrep/014/am665e/am665e00.pdf>

FAO, 2010b. *Turkey*. Global Forest Resources Assessment 2010 Country Report FRA2010/214. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome. http://web.ogm.gov.tr/diger/iklim/Dokumanlar/RAPORLAR/FRA_2010.pdf

GDF, 1956. *Forest Law 6831*. Republic of Turkey. Ministry of Environment and Forestry. General Directorate of Forestry. 22 p. <http://web.ogm.gov.tr/languages/English/dokumanlar/dgf6831law.pdf>

GDF, 2009. *State of Turkey's Forests*. Republic of Turkey. Ministry of Environment and Forestry. General Directorate of Forestry. Forest Administration and Planning Department. 28 p. <http://web.ogm.gov.tr/languages/English/dokumanlar/Publications/stateofforests.pdf>

Güneş, Y., and A.A. Coşkun. 2008? Trends In Forest Ownership, Forest Resources Tenure And Institutional Arrangements: Are They Contributing To Better Forest Management And Poverty Reduction? A Case Study From Turkey. 20 p. <http://www.fao.org/forestry/16407-0c0665eddd86a68c9fbbc87cdde52501c.pdf>

- Knuth, L. 2005. Legal and institutional aspects of urban, peri-urban forestry and greening: A working paper for discussion. FAO Legal Papers Online #48. 40 p. http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo48.pdf
- Lund, H. G., 1999. Accountability of afforestation, reforestation, and deforestation. In: *Proceedings Japanese Forestry Society Annual Convention - Global Environmental Issues and World Forests*, Matsuyama, Japan, 2-5 April 1999. 16 p. <http://www.docstoc.com/docs/23558481/ACCOUNTABILITY-OF-DEFORESTATION-AFFORESTATION-AND-REFORESTATION>
- Lund, H. G., 2002. Coming to terms with politicians and definitions. In: *Forest terminology: living expert knowledge – how to get society to understand forest terminology*. Proceedings of IUFRO 6.03.02/SilvaVoc Group, IUFRO World Congress, 7-12 August 2000, Malaysia. IUFRO Occasional Paper 14. 23-44. <http://www.iufro.org/download/file/552/387/op14.pdf>
- Lund, H. G., 2013. Definitions of forest, deforestation, reforestation and afforestation. [Online report]. Gainesville, VA: Forest Information Services. Misc. Pagination. <http://home.comcast.net/%7Egyde/DEFpaper.htm>
- MFWA. 2013. Ormancilik İstatistikleri - Forestry Statistics 2011. Turkey Ministry of Forestry and Water Affairs (MFWA). 134 p. http://web.ogm.gov.tr/Dkmanlar/istatistikler/Ormancilik-Istatistikleri_2011.pdf
- Ok, K., and B. Kayacan, 2005. Assessing the Situation of Non-forest Private Woodlands: The Turkish Case. *Small-scale Forest Economics, Management and Policy*, 4(3): 311-324. http://akademik.personel.duzce.edu.tr/bekirkayacan/diger/bekirkayacan09.03.2013_22.32.25diger.pdf
- Schoene, D., W. Killmann, H. von Lüpke and M. LoycheWilkie, 2007. Definitional issues related to reducing emissions from deforestation in developing countries FAO Forests and Climate Change Working Paper 5. 29 p. <ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/j9345e/j9345e00.pdf>
- Yalçın, G., 2012. Forest and Cadastre in Turkey and Sustainable Development. FIG Working Week 2012. Knowing to manage the territory, protect the environment, evaluate the cultural heritage. Rome, Italy, 6-10 May 2012. 8 p. http://www.fig.net/pub/fig2012/papers/ts09l/T_S09L_yalcin_5637.pdf